

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Kuronen, Mikko

Title: Uttal av S2-finska med fokus på svenskspråkiga talare

Year: 2016

Version:

Please cite the original version:

Kuronen, M. (2016). Uttal av S2-finska med fokus på svenskspråkiga talare. *Puhe ja kieli*, 36(3), 147-174. <http://ojs.tsv.fi/index.php/pk/article/view/59007>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

UTTAL AV S2-FINSKA MED FOKUS PÅ SVENSKSPRÅKIGA TALARE

Mikko Kuronen, Jyväskylän universitet

I undersökningen analyseras 11 inföddliknande S2-talares uttal av finska. Sex av talarna har finlandssvenska som S1, fem av talarna har sverigesvenska, tyska, franska, ryska resp. spanska som S1. Talarnas uttal undersöktes dels genom ett test med finskspråkiga lyssnare (n=93), dels genom att S2-talarnas uttal jämfördes akustiskt med uttalet hos talare med finska som S1. Vidare jämfördes de finlandssvenska talarnas uttal av finska och svenska. Resultaten visar att finlandssvenska talare skiljer sig som grupp från infödda finskspråkiga talare och från talare med ett annat S1 än finlandssvenska. De flesta finlandssvenskar bröt mycket svagt. Stavelselängderna och intonationen i långa ord orsakade mest problem för S2-talarna. Generellt hade lyssnarna svårt att identifiera talarnas förstaspråk, t.ex. finlandssvenska talare föreslogs oftast ha estniska som S1. Det fanns ett tydligt samband mellan startåldern för inlärnigen av finska och graden av upplevd inföddlighet, men också användningsgraden av finska och individuell inlärningsförmåga verkade vara viktiga förklaringsgrunder till skillnaderna mellan talarna.

Nyckelord: finska, finlandssvenska, S2-uttal, tvåspråkighet, uttalsinläring

I BAKGRUND OCH SYFTET MED STUDIEN

Under det senaste decenniet har uttalet hos talare med finska som andraspråk (S2, målspråk, främmande språk) undersökts i ett antal studier (t.ex. Aho & Toivola, 2008; Leinonen, 2015; Ullakonoja & Kuronen, 2015). De viktigaste empiriska bidragen torde ha gjorts inom projektet *Proof* där talarna representerade tio olika förstaspråk (S1, modersmål, källspråk), bl.a. ryska, thai, somali, kinesiska, vietnamesiska, turkiska och arabiska (Aho,

Toivola, Karlsson & Lennes, 2016). *Proof* fokuserade på de största invandarspråken i Finland och syftet med projektet var att skapa tillämpbar kunskap för S2-undervisning av finska. Talarna i *Proof* hade flyttat till Finland i vuxen ålder, de hade inte bott särskilt länge i landet och därför var inte heller deras färdigheter i finska på speciellt hög nivå.

Föreliggande undersökning fokuserar på en annan typ av S2-talare och har andra mål. Det primära syftet är att analysera tvåspråkiga finlandssvenska talares (n=6) uttal av finska samt jämföra dessa talares uttal av finska och svenska. I första delen av studien analyseras talargruppen med hjälp av ett lyssningstest med finskspråkiga försökspersoner (n=93), i andra delen jämförs talarnas finska och svenska akustiskt. Lyssningstestet ger information om hur finskspråkiga lyssnare upplever talargruppen, och den akustiska analysen bör kunna ge

Kirjoittajan yhteystiedot:

Mikko Kuronen

Dos., ruotsin kielen yliopistonlehtori /

Adjunct Professor, Senior Lecturer in Swedish

Jyväskylän yliopisto, Kielten laitos /

University of Jyväskylä, Department of Languages

mikko.j.kuronen@jyu.fi

förklaringar till resultatet av lyssningstestet. För att få kontrastivt perspektiv på de finlandssvenska talarna har avancerade S2-talare med andra S1 än finlandssvenska tagits med i studien. Dessa talare har sverigesvenska, tyska, ryska, franska resp. spanska som sitt S1. Undersökningen syftar till att besvara följande frågor: i) anser finskspråkiga lyssnare att tvåspråkiga talare med finlandssvenska som S1 har en främmande accent (brytning) i sin finska? ii) i vilken grad kan finskspråkiga lyssnare identifiera S2-talarnas förstaspråk? iii) vilka bakgrundsfaktorer påverkar graden av upplevd inföddlighet hos de undersökta talarna? iv) hurdana fonetiska brytningsdrag har talarna i sin finska? samt v) hurdana fonetiska förändringar gör finlandssvenska talare när de byter språk från finska till svenska?

Studien ger ny kunskap om tvåspråkiga och/eller mycket avancerade S2-talare av finska – en talargrupp som studerats mycket litet tidigare. Frågan om hur väl finskspråkiga lyssnare identifierar olika S2-talares förstaspråk har mig veterligt inte undersökts tidigare. Vidare ger undersökningen ny kunskap om tvåspråkiga talares uttal i deras två språk, här i språkparet finska-svenska. Forskningsfrågorna är av intresse för teoribildning inom tvåspråkighetsforskning och andraspråksinläring. Resultaten kan också ha vissa praktiska implikationer för undervisning av S2-finska. Studien ingår i projektet *Fokus på uttalsinläringen med svenska som mål- och källspråk* (www.jyu.fi/fokus). Projektet finansieras av Svenska litteratursällskapet i Finland r.f. (SLS) 2015–2017.

2 TIDIGARE FORSKNING

Finlandssvenska talares uttal av finska har tidigare undersökts av Tandefelt (2001) och Kuronen (2014). Tandefelt analyserade tvåspråkiga talares uttal så att talarnas svenska bedömdes av svenskspråkiga lyssnare och finska

av finskspråkiga lyssnare. Lyssnarna ombads att ta ställning till om talaren talar sitt förstaspråk eller inte. Tandefelt kom fram till att kategoriseringen vållade en del problem för båda lyssnargrupperna och att säkerheten i bedömningen berodde på talarens sociala bakgrund: svenskspråkiga lyssnare kategoriserade i större utsträckning högutbildade talare med formella uttalsdrag som svenskspråkiga, medan finskspråkiga lyssnare kategoriserade i större utsträckning lågutbildade talare med informella uttalsdrag som finskspråkiga. Kuronen (2014) genomförde ett lyssningstest där finskspråkiga lyssnare (n=55) bedömde 15 finlandssvenska talares finska. Kuronen (2014: 101) konstaterar som sitt huvudfynd att ”många av de finlandssvenska talarna bryter lindrigt, men så pass mycket att infödda finnar inte betraktar dem som infödda finskspråkiga”. Han anger vidare att det bland finlandssvenskar ”också finns talare som av de allra flesta finnar uppfattas som infödda finskspråkiga” (6 av 15 talare upplevdes som infödda av mer än 65 % av lyssnarna, Kuronen, 2014: 101). I Tandefelts studie hade talarna själva kategoriserat sig som tvåspråkiga, medan talarna i Kuronens studie hade valts så att deras färdigheter i finskt uttal varierade. Hos Kuronen var talarnas språkliga bakgrund, t.ex. inlärningsålder av finska och S2-användning, okänd.

Föreliggande studie bygger på iakttagelserna i de refererade undersökningarna. Det nya här är att i) undersökningen fokuserar på talartypen som har mycket bra, närmast inföddlika färdigheter i finskt uttal, ii) talarna har lärt sig finska i barndomen (en startålder på 0–10 år), iii) talarnas uttal av finska jämförs med uttalet hos finskspråkiga S1-talare med identiskt talmaterial samt iv) talarnas uttal av svenska och finska jämförs med fonetiskt likvärdigt talmaterial.

Tvåspråkiga talares uttal i språkparet finska-svenska har tidigare studerats i två undersökningar. Kolu och Kuronen (2015) analyse-

rade tre talarers uttal av vokalerna /a/ och /y/ i Haparanda. Två av talarna hade olika uttal av ljuden i svenska och finska (el. meänkieli), medan en talare inte gjorde någon skillnad mellan vokalerna i språken. Kuronen (2000) undersökte tvåspråkiga finlandssvenska talarers vokalluttal (fyra talare från Tammerfors). Resultaten visar liknande idiolektiska drag som Kolu och Kuronen fann i Haparanda: två av fyra talare gjorde en tydlig skillnad mellan [y:] i svenska och finska, men de övriga vokalerna uttalades närmast identiskt i språken. I föreliggande studie är perspektivet bredare: med hjälp av lyssningstestet ska olika talartyper bland de finlandssvenska talarna kunna särskiljas, och därefter kan deras uttal av svenska och finska jämföras. Utöver tvåspråkighetsaspekten är fynden intressanta ur kontaktlingvistiskt perspektiv med tanke på den täta kontakten och den relativa fonetiska närheten mellan finska och finlandssvenska (jfr Kuronen & Leinonen, 2011).

Att testa lyssnarnas identifieringsförmåga av S2-talarnas förstaspråk ger kunskap om hur

väl lyssnare förmår att iakttä fonetiska aspekter i uttalet och lyckas kategorisera dem. Frågan är intressant speciellt vad gäller finlandssvenska talare: om en finlandssvensk talare har en främmande accent i sin finska, identifieras den som just finlandssvensk av finskspråkiga lyssnare? Utöver S1-identifiering ger lyssningstestet kunskap om hur duktiga lyssnarna är i att uppfatta svag brytning och hur enhetligt de bedömer inföddliknande S2-talarers uttal.

3 TALARNA, TALMATERIALET OCH ANALYSMETODERNA

Försökspersonerna är 11 S2-talare med mycket bra, i många fall inföddliknande färdigheter i finska. Sex av talarna har finlandssvenska som förstaspråk, medan fem talare har sverigesvenska, tyska, ryska, franska resp. spanska som S1. Talarna har valts med hjälp av författarens kontakter. Tre infödda finskspråkiga talare används som kontrollpersoner (tabell 1).

Tabell 1. De 14 talarna i undersökningen. Förstaspråket är det språk som talarna själva uppgav som sitt S1. I kolumnen Färdigheterna i finska anges talarnas egenvärdering på skalan 0–5 om förstaspråket skulle få siffran 5.

Talare	Förstaspråk	Kön	Ålder	Färdigh. i finska	Startåldern för inl. av fi.
FS 1	finlandssv./finska	kvinn	c. 45	5	0 år
FS 2	finlandssvenska	kvinn	c. 30	3	c. 3 år
FS 3	finlandssvenska	kvinn	c. 35	5	c. 3 år
FS 4	finlandssvenska	kvinn	c. 30	4	c. 7 år
FS 5	finlandssvenska	man	c. 60	4	c. 10 år
FS 6	finlandssvenska	man	c. 65	3	c. 10 år
RS	rikssvenska/finska	man	c. 60	4	0 år
RY	ryska	man	c. 50	3	c. 25 år
FRA	franska	man	c. 55	5	c. 22 år
TY	tyska	man	c. 55	5	c. 15 år
SPA	spanska	man	c. 55	4	c. 18 år
FI 1	finska	kvinn	c. 25	–	–
FI 2	finska	kvinn	c. 35	–	–
FI 3	finska	man	c. 70	–	–

Det fanns två kriterier för valet av de finlandssvenska talarna: i) att de själva uppgav att svenska är deras modersmål och ii) att de är tvåspråkiga i svenska och finska. Fem av talarna uppgav att de har svenska som modersmål, medan en talare sade att hon har både svenska och finska som modersmål (FS1, tabell 1). Som barn och tonåringar har talarna haft svenska som hemspråk och de har gått i en svenskspråkig skola. Numera använder de både svenska och finska i arbetet samt svenska eller svenska och finska hemma.

FS2, FS3, FS4 och FS5 talar enligt egen utsago en österbottnisk dialekt från Karlebytrakten, men använde i testet ett slags finlandssvenskt standarduttal eller ett regional standarduttal, vilket de har blivit vana vid att använda i arbetet (om dialekt och (regional) standard i finlandssvenska se Ivars, 2015). Talarna uppgav själva att de behärskar standarduttalet. FS1 sade sig inte tala någon speciell dialekt utan har ett uttal som "liknar finlandssvenskt standardspråk". FS6 sade att han talar "Sibbo-dialekt i någon mån" men tillade att "själv är jag av den åsikten att mitt språk är närmast högsvenska". De finlandssvenska talarnas dialektala bakgrund i svenska kan påverka deras uttal av finska, vilket beaktas vid analysen. Vad gäller de finlandssvenska talarnas finska hade de i testet ett standardliknande uttal, även om FS4 och FS5 sade att de i sin finska kan ha vissa drag från dialekten i norra Finland.

På frågan *hur bra är du på finska?* valde fem av de finlandssvenska talarna alternativet *jag är flytande i både svenska och finska men inte riktigt lika bra i finska*. En talare (FS1, tabell 1) uppgav att hon är mer eller mindre fullständigt tvåspråkig i svenska och finska. Talarna fick också värdera numeriskt sina kunskaper i finska. På punkten *värdera dina kunskaper i finska på skalan 0–5 om modersmålet skulle få 5* valde FS1 och FS3 siffran 5 (= (nästan) lika bra som i modersmålet), FS4 och FS5 valde siff-

ran 4 (=mycket bra i finska) och FS2 och FS6 valde siffran 3 (=bra i finska) (tabell 1). Inspelningarna avlyssnades noggrant av författaren, och endast de talare vilkas egenvärdering av färdigheterna i finska och svenska sammanstämde med författarens värdering togs med i studien. En talare utelämnades från studien.

Kriterierna för valet av de fem övriga S2-talarna¹ var i) att de talar mycket bra finska och/eller är inföddliknande i finska och ii) att de har en relativt svag främmande accent. De valda talarna har likvärdiga eller nästan likvärdiga färdigheter i finska som de finlandssvenska informanterna. På frågan *hur bra är du på finska?* valde TY alternativet *mer eller mindre fullständigt tvåspråkig i finska och mitt S1*. FRA, RS och SPA uppgav att *jag är flytande i finska men inte riktigt lika bra som i mitt S1*. RY uppgav att *jag klarar mig bra på finska men finskan är svagare än mitt S1*.

Talmaterialet består av isolerade talsatser och ett röstmeddelande på 20–25 sekunder. De finlandssvenska informanterna spelade in materialet på både finska och svenska. Materialet på finska och svenska är fonetiskt så lika som möjligt med avseende på ljudstruktur samt stavelse- och satslängder (för detaljerna se analysen). Röstmeddelandet användes i lyssningstestet, medan jämförelsen av talarnas finska och svenska baserar sig på de isolerade talsatserna och röstmeddelandet.

Tre metoder har använts för att besvara forskningsfrågorna: ett lyssningstest med 93 finskspråkiga lyssnare, författarens eget lyssnande av materialet samt en akustisk analys som gjorts med programmet *Praat* (Boersma

¹ Beteckningen S2-talare är något missvisande för FS1 och RS (tabell 1), eftersom dessa ju också har finska som S1; enligt självvärderingsprincipen och ursprungskriteriet vore beteckningen tvåspråkig mer passande för talarna. Samtidigt anser också många av de andra S2-talarna i studien att de i varierande grad är tvåspråkiga (eller flerspråkiga). Beteckningen S2-talare används här således något förenklande om alla talare som har ett annat S1 än finska eller som vid sidan av finska också har ett annat S1.

& Weenink, 2016). De metodologiska detaljerna redovisas i analysdelen. Statistiska signifikanser anges när det är givande. I samband med inspelningen fyllde informanterna i ett bakgrundsformulär, och därtill har jag per e-post varit i kontakt med några av talarna efter inspelningen gällande vissa detaljer i deras uppväxt och språkanvändning. I analysen hänvisas till information som jag fått via formuläret och e-postkommunikationen.

Resultaten presenteras i två huvudkapitel: i kap. 4 redogörs för hur finskspråkiga lyssnare upplever S2-talarnas finska i förhållande till infödda finskspråkiga talare, i kap. 5 jämförs de finlandssvenska informanternas svenska och finska.

4 LYSSNINGSTESTET

Talmaterialet i lyssningstestet består av ett 20–25 sek. långt röstmeddelande. Meddelandet handlar om en mindre allvarlig bilolycka som en gemensam vän till talaren och meddelandets mottagare råkat ut för. Texten i meddelandet är talspråksnära och talarna fick bekanta sig med den innan meddelandet spelades in. I tidigare studier där lyssnarna fått bedöma talarnas inföddlighet har man oftast använt antingen fras-/textuppläsning eller fritt tal/bildberättelse, men studierna ger inget entydigt svar på frågan om någon av materialtyperna är att föredra. Textuppläsning har i vissa undersökningar gett en högre andel svar om brytning än fritt tal (Munro & Mann, 2005), men i andra studier har resultatet varit motsatt (Oyama, 1976; Leinonen, 2015). Olika materialtyper ger dock ofta liknande resultat (Toivola, 2011). Här användes textuppläsning, eftersom varken grammatik eller det lexikala innehållet då påverkar lyssnarna och bedömningen därför kan antas grunda sig enbart på uttalet. Dessutom är jämförelser mellan olika talare lättare att göra när talmaterialet är identiskt. Längden på meddelan-

det bestämdes på grundval av tidigare studier till 20–25 sekunder, eftersom denna tid visat sig tillräcklig för den typ av talarbedömning som görs här (Abrahamsson & Hyltenstam, 2006; Kuronen, 2014). Inspelningarna gjordes i tysta rum med en digital bandspelare av märket Roland R09HR kopplad till en bordsmikrofon av märket Sony ECM-959A. Fyra inspelningar gjordes av praktiska skäl i hemmiljö utan bordsmikrofon dock utan att ljudkvaliteten påverkats märkbart negativt av detta. Materialet spelades in med en samplingsfrekvens på 44,1 kHz/16-bitar och det har sparats som WAV-filer.

Röstmeddelandena spelades upp för 93 lyssnare med finska som förstaspråk (56 män och 37 kvinnor). 85 av lyssnarna var högskolestuderande mellan 19 och c. 30 år, 8 lyssnare var andra än studerande i åldrarna 40 till 75 år. 60 informanter studerade teknik och 25 samhällsvetenskap eller ekonomi. Testerna gjordes vid Tammerfors tekniska universitet, Tammerfors yrkeshögskola och Jyväskylä universitet, och majoriteten av lyssnarna kommer därför från södra eller mellersta Finland. Lyssnarens dialekt kan i viss mån påverka hans/hennes bedömning av brytningsstyrka: t.ex. Leinonen (2015) fann att ungdomar från Helsingfors bedömde brytningen hos S2-talare aningen lindrigare än ungdomar från Kajanaland. Lyssnarnas dialektbakgrund beaktas dock inte här eftersom variabeln är av marginellt intresse för forskningsfrågorna. Lyssningstestet gjordes i små klassrum med bra högtalarsystem. Lyssnarna fick höra varje meddelande/talare en gång med en åtföljande paus på 15 sekunder och deras uppgift var att ta ställning till tre frågor: i) är talaren en infödd eller en icke-infödd talare av finska? ii) om talaren är en icke-infödd talare av finska, hur stark är hans/hennes brytning: *mycket svag* – *svag* – *måttlig* – *stark*? och iii) om talaren är en icke-infödd talare av finska, vilket är hans/hennes förstaspråk? Ingenting sades till lyssnarna om vilka talarna i testet är.

Lyssnarna fick öva proceduren med en talare som inte beaktats i analysen. Ett pilottest med fyra lyssnare gjordes före testet, och på grundval av pilottestet förlängdes pausen mellan talarna från 10 till 15 sekunder. I övrigt visade sig testet fungera bra: instruktionerna var tydliga och frågorna rimliga att besvara även om sista frågan om talarens S1 upplevdes som svår. Testet är 8 minuter långt och med instruktionerna tog det c. 13 minuter att göra. Lyssnarna tog uppgiften på allvar: de lyssnade koncentrerat och formulären ifylldes noggrant enligt instruktionerna. Endast ett formulär besvarades så bristfälligt att det fick utelämnas från analysen. Testet gjordes i åtta lyssnargrupper med fyra olika talarordningar och därmed förekom talarna två gånger i fyra olika positioner vid de olika testtillfällena – i början, i slutet och två gånger i någon av de mittrre positionerna. Talarens bedömning kan därför inte bero på hans/hennes position i testet.

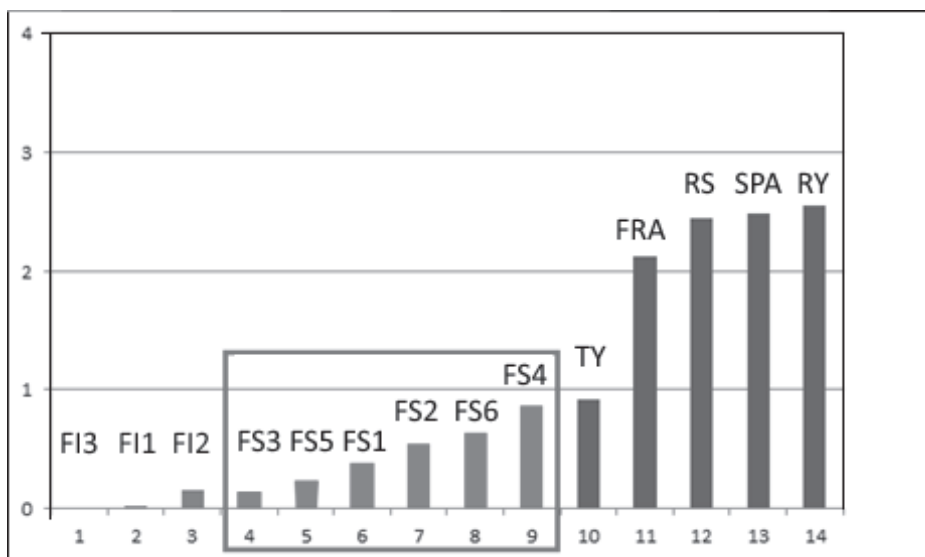
I avsnitt 4.1. redogörs för inföddligheten och brytningsgraden hos talarna. Därefter behandlas frågan om hur väl lyssnarna identifierat talarnas S1 (4.2) och vilka brytningsdrag som präglar talarnas finska (4.3).

4.1 Upplevd inföddlighet och brytningsgrad

Resultatet av lyssningstestet sammanfattas i figur 1 och tabell 2. I dessa anges lyssnarnas bedömning av talarna på skalan 0–4 (0=infödd talare, 1=mycket svag brytning, 2=svag brytning, 3=måttlig brytning, 4=stark brytning). Genomsnittet har räknats så att alla 93 bedömningar adderats och därefter dividerats med 93, vilket ger ett *brytningsindex* för varje talare. Ju lägre indexet är, desto svagare anses brytningen vara – därför får de infödda talarna index nära 0. Reliabiliteten av lyssnarbedömningarna är mycket hög (Cronbachs alfa 0,995). Lyssnarna var enhetligast i bedömningen av de infödda talarna, vilka som

grupp har lägst standardavvikelse och lägst medelfel (tabell 3). Kvinnorna har gett ett index på 0,938 och männen 0,994. Vissa talare bedöms något olika av könen, i de allra flesta fall så att männen upplever brytningen som starkare än kvinnorna. T.ex. FRA, SPA och RY får ett index på 2,29, 2,61 resp. 2,63 av männen och 1,89, 2,30 resp. 2,46 av kvinnorna. Talarna med finska som S1 skiljer sig signifikant från talarna med finlandssvenska som S1 ($P(T \leq t) p=0,000$) vilka i sin tur skiljer sig från S2-talarna med ett annat S1 än finlandssvenska ($P(T \leq t) p=0,000$).

FI3, FI1 och FI2 har ett index på 0,01, 0,02 och 0,16 samt ett gruppindex på 0,065 (tabellerna 2 och 3). Speciellt FI3 och FI1 har identifierats med mycket stor säkerhet som just infödda talare av finska: endast en lyssnare av 93 har angett *mycket svag brytning* för FI3, medan två lyssnare har angett *mycket svag brytning* för FI1. FI2 har fått 6 markeringar om *mycket svag brytning*, medan två lyssnare har angett *svag brytning* och en lyssnare *måttlig brytning* för talaren. FI2 skiljer sig signifikant från FI3 och FI1 ($P(T \leq t) p=0,001$ resp. 0,002). FI3 och FI1 har också lägre standardavvikelse och medelfel än FI2 (FI3 SD=0,103/SE=0,010; FI1 SD=0,145/SE=0,015; FI2 SD=0,516/SE=0,053). FI2:s resultat är något avvikande också i ljuset av tidigare studier, där identifieringen av infödda talare varit på den nivå som den är för FI1 och FI3 (Abrahamsson & Hyltenstam, 2006; Kuronen, 2014). Det är svårt att säga varför FI2 bedömts annorlunda än FI1 och FI3, men eventuellt kan det bero på att FI2 gör ett par fel vid uppläsningen och att hon har ett mycket högt taltempo (jfr figur 5), vilket gör att hennes uttal blir aningen skenande. Ingen av de infödda talarna använde vid uppläsningen någon dialekt utan hade ett uttal där det är svårt att höra var talaren kommer ifrån, och därför ska dialekten inte kunna ligga till grund för att FI2 bedömts annorlunda än FI1 och FI3.

Figur 1. De 14 talarna bedömda av de 93 finskspråkiga lyssnarna. I figuren anges lyssnarnas genomsnittliga bedömning av talarna på skalan 0–4 (0=infödd talare, 1=mycket svag brytning, 2=svag brytning, 3=måttlig brytning, 4=stark brytning).

Tabell 2. De 14 talarna bedömda av de 93 finskspråkiga lyssnarna. I tabellen anges lyssnarnas genomsnittliga bedömning av talarna (=ett brytningsindex) på skalan 0–4 (0=infödd talare, 1=mycket svag brytning, 2=svag brytning, 3=måttlig brytning, 4=stark brytning).

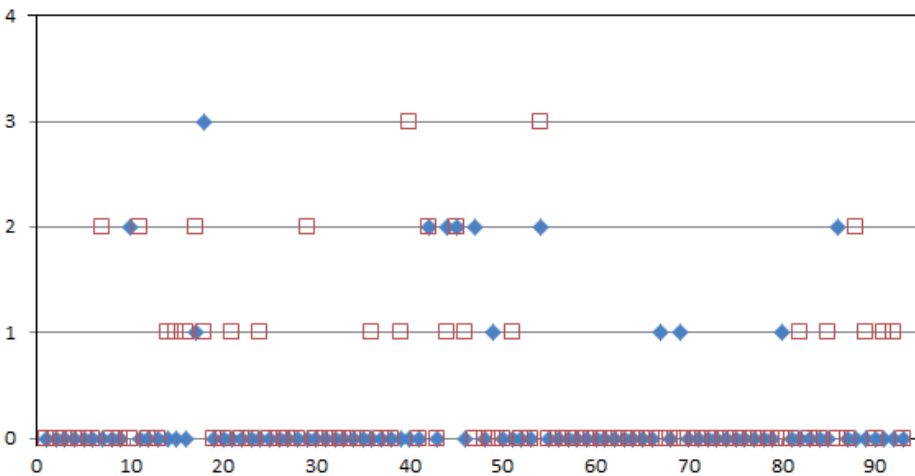
FI3 = 0,01	FI1 = 0,02	FI2 = 0,16	FS3 = 0,15	FS5 = 0,24	FS1 = 0,38	FS2 = 0,56
FS6 = 0,65	FS4 = 0,86	TY = 0,92	FRA = 2,12	RS = 2,45	SPA = 2,48	RY = 2,55

Tabell 3. De tre talargrupperna i lyssningstestet. De infödda finskspråkiga talarna har lägst index, lägst standardavvikelse (SD) och lägst medelfel (SE).

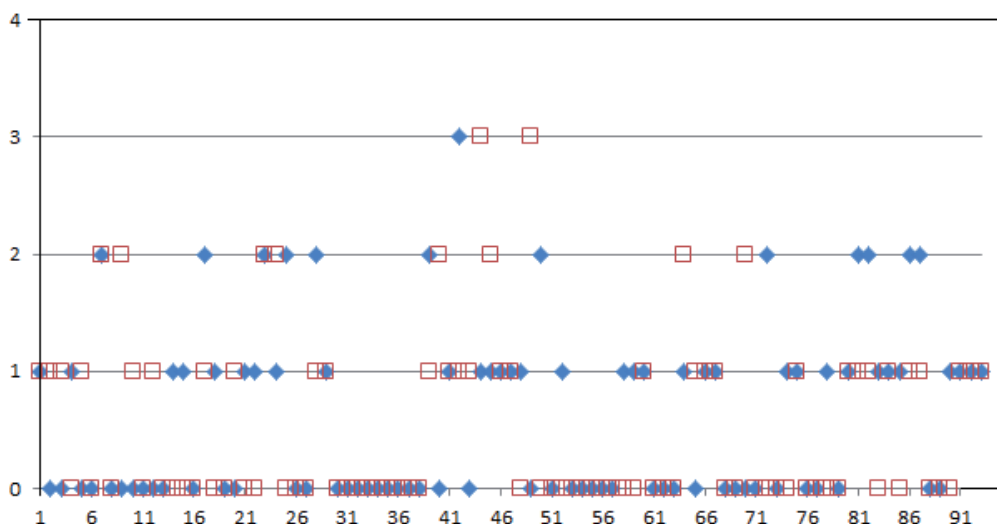
TALARGRUPP	N	INDEX	SD	SE
Finska som S1	279	0,065	0,3221	0,0193
Finlandssvenska som S1	558	0,473	0,7497	0,0317
S2-talarna med annat S1 än finl.sv.	465	2,110	1,0539	0,0489

De finlandssvenska talarnas index varierar mellan 0,15 och 0,86 och talarna har ett gruppindex på 0,473 (tabellerna 2 och 3). Det betyder genomsnittligt att varannan lyssnare har upplevt att talarna har *en mycket svag brytning*. FS3 med lägst index bland finlandssvenskarna skiljer sig signifikant från FI3 och FI1 ($P(T \leq t) p=0,001$ resp. $p=0,002$) men inte från FI2 ($P(T \leq t) p=0,867$). Inte heller FS5 skiljer sig signifikant från FI2 ($P(T \leq t) p=0,319$). FS1 med tredje lägst index bland finlandssvenskarna skiljer sig däremot från alla infödda finskspråkiga, även från FI2 ($P(T \leq t) p=0,002$). FS3, FS5 och FS1 har bedömts som infödda finskspråkiga av 79/93, 80/93 resp. 68/93 lyssnare (figur 2). Vad gäller FS2, FS4 och FS6 är vacklan större hos lyssnarna: talarna har bedömts som infödda finskspråkiga av 53/93, 42/93 resp. 47/93 lyssnare (figur 3). De finlandssvenska talarna kan betraktas som *inföddlika* (FS3, FS5 och FS1) eller *nästan inföddlika* (FS2, FS6 och FS4). Om man tolkar resultatet strikt på statistiska grunder (vilket inte ger sanningen i

den typ av test som gjorts här; jfr resultatet för FI2), är utfallet att endast FS3 och FS5 är inföddlika i finska. Talarnas egenvärdering av färdigheterna i finska återspeglar resultaten väl: FS1 och FS3 värderade sin färdighet i finska med siffran 5 och beskrivningen *lika bra som i modersmålet*, medan FS5 valde siffran 4 och beskrivningen *flytande i finska*. FS2, FS4 och FS6 valde i sin tur siffran 3, 3 resp. 4 och beskrivningen *mycket bra* resp. *bra i finska*. Som grupp betraktad tycks de finlandssvenska talarnas språkliga bakgrund lämna vissa spår i deras uttal av finska, vilket av en del lyssnare upplevs som en (mycket) svag brytning. Många av talarna, t.ex. FS1, FS2 och FS6, befinner sig på gränsen mellan uppfattbar och icke-uppfattbar brytning (jfr Abrahamsson & Hyltenstam, 2004). Också talarna själva är osäkra på hur de uppfattas av finskspråkiga lyssnare; t.ex. FS3 sade att hon ofta tänkt på frågan och att hon har en känsla av att hon kanske bryter svagt men får sällan eller aldrig kommentarer om sitt uttal.

Figur 2. Lyssnarnas bedömning av FS5 och FS1. FS5 anges med en spetsställd fyrkant och FS1 med en fyrkant. Vertikal axel anger brytningsgraden (0–4) och horisontell axel lyssnarna (1–93). Talarnas index är 0,24 resp. 0,38.

Figur 3. Lyssnarnas bedömning av FS2 och FS6. FS2 anges med en fyrkant och FS6 med en spetsställd fyrkant. Vertikal axel anger brytningsgraden (0–4) och horisontell axel lyssnarna (1–93). Talarnas index är 0,56 resp. 0,65.

Att finlandssvenska talare kan vara svårbedömda utmed kategorin *infödd vs. icke-infödd talare av finska* har tidigare konstaterats av Tandefelt (2001) och Kuronen (2014). Det som är nytt i föreliggande studie är att svårbedömbarheten också gäller talare som själva betraktar sig som fullständigt eller nästan fullständigt tvåspråkiga i finska och svenska. Också i övriga avseenden ger resultaten nyanterad kunskap om talargruppen. De finlandssvenska talarna i studien har börjat tillägna sig finska före c. 10 års ålder. Startåldern har konstaterats vara av stor betydelse för hur pass inföddlik en talare kan bli i S2-uttalet (Abrahamsson & Hyltenstam, 2006; Derwing & Munro, 2015; Flege, 1999; Piske, MacKay & Flege, 2001), och startåldern kan också antas förklara många av resultaten här. Startåldern är sannolikt den viktigaste förklaringen till att de finlandssvenskarna talarna skiljer sig så markant från de fem andra S2-talarna. Vidare tycks startåldern förutsäga inföddlikhet i just uttal: åtminstone TY och FRA har en utom-

ordentlig förmåga i finska lexikalt och grammatiskt – med all sannolikhet i paritet med de finlandssvenska talarna i studien – men deras uttal bedöms som mindre inföddlikt sannolikt som följd av en högre startålder. Startåldern kan dock svår att definiera eftersom talare kan ha svårt att minnas detaljer om språk användningen i barndomen. Startåldern säger inte heller någonting om hur mycket talaren använder/har använt språket. Inlärningsålder används ofta synonymt med startålder, men termerna bör hållas isär: startåldern anger startpunkten för inläringen (*onset of learning*), medan inlärningsåldern snarare syftar till en tidsperiod. T.ex. FS2 och FS3 han sägas ha en startålder på c. 3 år men en inlärningsålder på 3–10 år, vilket möjligen ger en mer korrekt bild eller åtminstone kompletterar bilden av talarnas språkliga bakgrund (jfr citat 1). I tabell 4 anges de finlandssvenska talarnas startålder för inläringen av finska och indexet i lyssningstestet.

Tabell 4. De finlandssvenska talarnas startålder för inlärnigen av finska och indexet i lyssningstestet.

Talare	FS1	FS2	FS3	FS4	FS5	FS6
Startålder	0 år	3 år	3 år	7 år	10 år	10 år
Index	0,387	0,559	0,151	0,860	0,237	0,645

FS1 uppgav att hon är uppväxt med svenska och finska, medan FS2 och FS3 sade att de börjat lära sig finska vid c. 3 års ålder (tabell 4). FS1 skiljer sig signifikant från alla infödda talare, vilket är intressant med tanke på att FS1 ju också är infödd finskspråkig (och svenskspråkig, tabellerna 1 och 4). FS3 och FS2 är syskon, och FS3 beskriver deras språkliga bakgrund på följande sätt:

Citat 1. FS3 (e-postkommunikation):

Jag och min syster har ju hört finska sedan vi var små. (...) på så sätt har vi vuxit upp med båda språken men mest genom att lyssna och inte så mycket genom att tala. (...) Två av våra kusiner kunde bara finska så med dem blev det ett blandspråk av finska och svenska när vi träffades, men det var ju inte särskilt ofta vi träffades. Hemma pratades det dock alltid svenska (dialekt). Men vi spenderade ganska mycket tid hos morföräldrarna (...) och då vill jag nog komma ihåg att vi också försökte prata åtminstone lite finska med morfar. Vi började ju läsa finska från årskurs 3 (c. 9 års ålder, författarens anmärkning) och hade inga större svårigheter med det. Men min syster har alltid känt sig en aning osäker med finska.

Syskonen FS3 och FS2 skiljer sig signifikant från varandra ($P(T \leq t) p=0,000$), vilket visar att också andra faktorer än startåldern påverkar graden av inföddlighet. Bland dessa finns motivation, fallenhet för språkinläring, mängden inflöde på S2 och användning av S2 (Purcell & Suter, 1980). FS3 har

använt finska mer än FS2 eftersom hon till skillnad från sin syster bott i en finskspråkig stad under vuxenåldern. Samtidigt tycks syskonen ha skilt sig åt redan i barndomen angående färdigheterna i finska (cit. 1). FS4, FS5 och FS6 har senare startåldrar än FS1, FS2 och FS3 (tabell 4). FS5 började lära sig finska i skolan vid c. 10 års ålder men lärde sig språket ordentligt först i militären vid 18 års ålder. Han valde att göra värnplikten på finska just för att lära sig språket och han har använt finska rätt mycket sedan dess. Med tanke på startåldern och andra omständigheter i FS5:s språkliga bakgrund är det anmärkningsvärt att talaren har ett så lågt index (0,24) och att inte mindre än 80 av lyssnarna betraktat talaren som infödd finskspråkig. FS5 har ett lägre index än FS1 fast skillnaden i startåldern mellan talarna är stor. FS6 har en mycket liknande språklig bakgrund som FS5 (jfr citat 2), men hans index på 0,65 är signifikant högre än indexet för FS5 ($P(T \leq t) p=0,000$). Även FS4 har ett klart högre index (0,86) än FS5 trots att hennes startålder är lägre än FS5:s.

Citat 2. FS6 (e-postkommunikation):

Jag började läsa (studera) finska då jag gick i "mellanskolan" vid 10–12 års ålder, och jag började använda finska aktivt i gymnasiet, dvs. vid 15–17 års ålder.

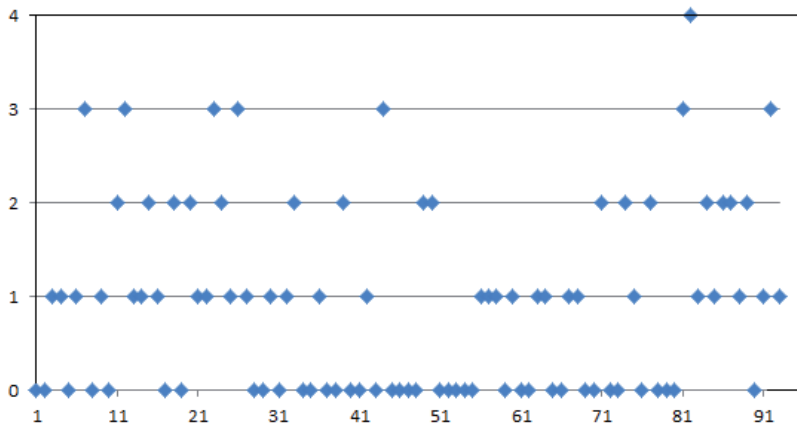
Abrahamsson och Hyltenstam (2006) kunde fastställa signifikanta samband mellan graden av upplevd inföddlighet och fem olika startåldrar. I deras studie uppnådde S2-talare med en startålder på 1–5 år (*tidig barndom*) en hög grad av upplevd inföddlighet (8,3/10),

men även de skilde sig som grupp från infödda talare. Detta gäller också för FS1 och FS2. S2-talare med en startålder på 6–11 år (*sen barndom*) fick i Abrahamsson och Hyltenstams studie något sämre resultat (7,6/10), men skilde sig markant från S2-talare med en startålder på 12–17 år (*ungdomsåren*) och 18–23 år (*tidig vuxenålder*). Också dessa samband gäller här med ett par undantag. Inom den finlandssvenska talargruppen är det dock tydligt att också andra faktorer än startåldern spelar in, och den mest betydelsefulla av dem verkar vara användningsgraden av finska.

S2-talarna med något annat förstaspråk än finlandssvenska har fått index mellan 0,92 och 2,55 och ett gruppindex på 2,11 (figur 1, tabellerna 2 och 3). TY har ett nästan lika lågt index som FS4 och ett något högre index än de finlandssvenska talarna genomsnittligt (figur 1). Skillnaden mellan FS4 och TY är inte signifikant ($P(T \leq t) p = 0,617$), däremot skiljer sig TY från den finlandssvenska talargruppen ($P(T \leq t) p = 0,001$). TY:s index på 0,92 kan tolkas som att talaren är *nästan inföddlik*. Lyssnarna har haft ännu större problem att bedöma TY än de finlandssvenska talarna, vilket syns i att svaren om *svag brytning* och *måttlig brytning* är fler för TY:s del (figur 4). Också standardavvikelsen och medelfelet är större för TY än för någon annan talare. TY har börjat lära sig finska vid 15 års ålder på en kurs i Tyskland, studerat sedan finska vid ett universitet i Tyskland, bott i Finland i några månader som 17–18-åring, flyttat till Finland som 25-åring och bott där sedan dess. Trots att han börjat lära sig finska i puberteten har han lyckats tillägna sig ett så pass inföddligt uttal att 40 lyssnare (43 %) anser honom vara infödd finskspråkig. TY uppgav i egenvärderingen att han är *mer eller mindre fullständigt tvåspråkig i tyska och finska*. På punkten *värdera dina kunskaper i finska på skalan 0–5 om*

modersmålet skulle få 5 valde han siffran 5. TY uppgav att när han flyttade till Finland kunde hans blivande fru initialt inte höra att han skulle ha haft en brytning utan trodde att TY kom från östra Finland. TY lärde sig också franska på inföddlik nivå efter att ha bott ett år i Frankrike ("Människor hörde inte att jag inte har franska som förstaspråk."). Det finns uppgifter om att en minoritet bland inlärare har en speciell fallenhet för uttalsinläring och inte begränsas på samma sätt som andra inlärare av den kritiska perioden (Lenneberg 1967) eller sensitiva perioden (Piske m.fl., 2001). Selinker (1972) har föreslagit andelen vara 5 %, Seliger, Krashen och Ladefoged (1975) och Birdsong (2005) 10–20 %. Existensen av denna minoritet har ifrågasatts i andra studier (för en disk. se Abrahamsson & Hyltenstam, 2004 och Abrahamsson & Hyltenstam, 2006). Forskarna bakom dessa studier menar att analysen av inföddlika S2-talare varit bristande och/eller kraven på inföddlighet för låga. Talarunderlaget i föreliggande studie är naturligtvis för litet för att jag ska kunna ta ställning till existensen av denna minoritet. Vi kan dock konstatera att TY skiljer sig markant från de fem andra S2-talarna och med beaktande av övriga uppgifter i hans bakgrund kan han antas ha en mycket god fallenhet för uttalsinläring. TY:s resultat bör väsentligen förklaras av individuella faktorer, inte t.ex. av närheten mellan talarens S1 och finska vilken faktor inte är speciellt annorlunda mellan TY, FRA, RS, SPA och RY.

Av de fyra andra S2-talarna har FRA fått två bedömningar *infödd finskspråkig*, SPA och RY har fått en bedömning *infödd finskspråkig*, medan RS inte har fått några bedömningar *infödd finskspråkig*. RS har använt finska redan som barn, men relativt liten användningsgrad av finska efter barndomen torde förklara hans höga index.

Figur 4. Lyssnarnas bedömning av TY. Vertikal axel anger brytningsgraden (0–4) och horisontell axel lyssnarna (1–93). TY:s index är 0,92.

4.2 Identifiering av talarnas förstaspråk

I testet fick lyssnarna också en fråga om talarens S1: *Om talaren är en icke-infödd talare av finska, vilket tror du är hans/hennes förstaspråk?* Lyssnarna var inte tvungna att besvara frågan utan anvisningen löd att de gärna fick besvara den utan att på något sätt behöva känna sig säkra på svaret. Svarsfrekvensen blev 62 %. Resultaten visas i tabell 5.

Den finlandssvenska talargruppen fick totalt 190 kategoriseringar *icke-infödd talare av finska*. Talarna fick 110 förslag till förstaspråk, vilket betyder att frågan om S1 besvarades till 58 %. I 42 av svaren (38 %) föreslås estniska som S1, medan svenska som S1 föreslås i 30 svar (27 %). Ryska får 7, spanska 6 och tyska

och engelska 5 förslag var. Att estniska får flest förslag har två tänkbara förklaringar. För det första torde finlandssvenska fonetiskt likna finska mer än något annat språk (fonologiskt är likheterna självfallet störst med sverigesvenska). Detta gör att lyssnarna inte identifierar något starkt främmande i de finlandssvenska talarnas finska, och då ligger det nära till hands att föreslå estniska i brist på bättre alternativ. För det andra är ester inte sällan mycket duktiga i finska och därigenom påminner som talargrupp om finlandssvenskarna. Att 27 % av lyssnarna föreslår just svenska som talarens S1 är inte heller en försumbar andel och kan tolkas som att vissa lyssnare känner igen en del talare som just finlandssvenskar.

Tabell 5. Lyssnarnas förslag till talarens S1. De finlandssvenska talarna behandlas i tabellen som en grupp. På översta raden anges talarens/talarnas S1 och det totala antalet förslag till S1. I kolumnerna anges de föreslagna förstaspråken i fallande ordning.

FINL.SV. (110)	RIKSSV. (64)	RYSKA (66)	TYSKA (27)	FRANSKA (58)	SPANSKA (60)
estniska 42	svenska 25	ryska 24	svenska 9	estniska 14	spanska 12
svenska 30	estniska 9	engelska 9	tyska 4	ryska 11	italienska 7
ryska 7	arabiska 7	arabiska 6	arabiska 2	arabiska 7	ryska, eng. 7
spanska 6	ryska 5	turkiska 5	ryska 2	svenska 6	tyska, svenska 7
tyska 5	eng., spanska 4	svenska 4	andra S1 10	fra, eng., turk. 4	estniska 5
engelska 5	tyska 3	estn., ital. 3	(bl.a. spanska,	italienska 3	turkiska 3
italienska 2	franska 2	rum., polska 2	turkiska,	grekiska 3	arabiska 2
andra S1 13	andra S1 5	andra S1 8	engelska,	tyska 2	andra S1 3
			vietn.)		

Inom den finlandssvenska talargruppen finns individuella skillnader. FS1 får endast 1 förslag om estniska och 6 om svenska (av totalt 19), FS2 får 6 förslag om estniska och 3 om svenska (av 16), FS3 får 5 förslag om estniska och 2 om svenska (av 8), FS4 får 18 förslag om estniska och 5 om svenska (av 33), FS5 får 3 förslag om estniska och 3 om svenska (av 8) och FS6 får 8 förslag om estniska och 11 om svenska (av 26). Talarens svenska dialekt kan påverka hans/hennes uttal av finska och därmed också hur talaren upplevs av finskspråkiga lyssnare. FS1 och FS6 kommer från södra Finland och har ett sydfinlandssvenskt/nyländskt uttal (enligt egen utsägo finlandssvenskt standarduttal). De får färre förslag om estniska och fler om svenska än de fyra andra talarna som kommer från Österbotten. Talarunderlaget är litet men eventuellt finns det i finlandssvenska talares finska i just Österbotten drag som påminner om estniska och som de finskspråkiga lyssnarna förnimmer. Ett möjligt sådant drag är stigande f0 i betonad vokal med en meloditopp i slutet av vokalen (jfr uppgifterna om svenska i Aho (2010) och om estniska i Asu (2004), se också kap. 5 nedan). Denna f0-kontur avviker från den fallande melodi i betonad vokal som påträffas i standardfinlandssvenska och finska (Kuronen, 2015). Ett annat drag som kan uppfattas som liknande i österbottnisk svenska och estniska är retroflexa/palataliserade /l/-ljud.

RS får flest förslag om just svenska som S1 (25/64, 39 %). Talaren har en typisk sverigesvensk brytning (se 4.3) men finner hör relativt sällan sverigesvenskar tala finska, vilket kan försämra identifieringen av talarens S1. Svenskar är sannolikt bättre på att identifiera finner när dessa talar svenska p.g.a. större erfarenhet av brytningstypen (jfr Cunningham-Andersson & Engstrand (1988) och Boyd, Abelin & Dorriots (1999) där finska som S1

identifierats korrekt till 80–100 % av sverigesvenska lyssnare). Estniska kommer på andra plats vad gäller förslagen till RS:s förstaspråk (9/64). Resten av förslagen fördelar sig mellan ett stort antal språk.

RY får flest förslag om just ryska (24/66, 36 %). Talaren har en typisk brytning för talare med ryska som S1 (jfr Ullakonoja & Kuronen, 2015) även om brytningen inte är särskilt stark. Det som skiljer RY från de finlandssvenska talarna och från RS är att estniska som S1 föreslås endast i 3 svar.

Förstaspråket hos TY och FRA har identifierats i en mycket liten grad – inte alls är nog korrekt beskrivning (TY 4/27 och FRA 4/58). TY har en mycket svag brytning, vilket bidrar till den låga S1-identifieringen jämfört med RS och RY. FRA har däremot en ungefär lika stark accent (2,129) som RS (2,452) och RY (2,599) så den faktorn bör inte kunna förklara skillnaderna mellan talarna. Förstaspråket hos SPA har också identifierats i en mycket liten grad (12/60, 20 %), även om talarens accent är relativt stark (2,484) och enligt författarens bedömning typiskt spansk. Noterbart är vidare att också FRA fick många förslag om estniska (14/58), medan TY och SPA inte fick några förslag om estniska.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera om S1-identifieringen att i) lyssnarna hade svårt att identifiera S1 hos finlandssvenskarna, ii) finlandssvenskarna föreslogs oftast ha estniska som S1, iii) den rikssvenske och den ryske talarens S1 identifierades något bättre än finlandssvenskarnas S1 samt iv) S1 hos TY, FRA och SPA identifierades inte alls eller mycket dåligt. S1-identifieringen verkar vara en svår men inte en omöjlig uppgift, och det är troligt att lyssnarna skulle ha lättare att identifiera S2-talarnas förstaspråk om de bröt starkare än talarna här. Också ett längre ljudprov skulle ha kunnat bidra till bättre S1-identifiering.

4.3 Brytningsdragen hos S2-talarna

S2-talarna här är så pass duktiga i finskt uttal att tydligt hörbara brytningsdrag är svåra att peka ut, och i synnerhet gäller detta de finlandssvenska talarna. Också lyssnarna i pilot-testet påpekade detta när de efter testet fick en fråga om *varför* de ansåg att en viss talare inte var infödd finskspråkig: de hade oftast svårt att sätta fingret på något specifikt i uttalet. De brister som finns hos S2-talarna gäller främst segment- och stavelselängderna samt ord- och frasintonationen. Ett något lägre taltempo hos S2-talarna kan också bidra till intrycket av S2-tal. Målspråksavvikande uttal i segmenten är däremot få och avvikelserna lindriga. De segmentella avvikelserna är ofta av den art att det är svårt att peka ut dem som enskilda brytningsdrag, även om de påverkar helhetsintrycket och sannolikt bidrar till att en viss talare kategoriseras som icke-infödd av en del lyssnare. I det följande behandlas de brytningsdrag som påträffas hos S2-talarna. Analysen grundar sig på noggrant lyssnande, vilket kompletteras med jämförande akustiska analyser av uttalet hos de finskspråkiga talarna.

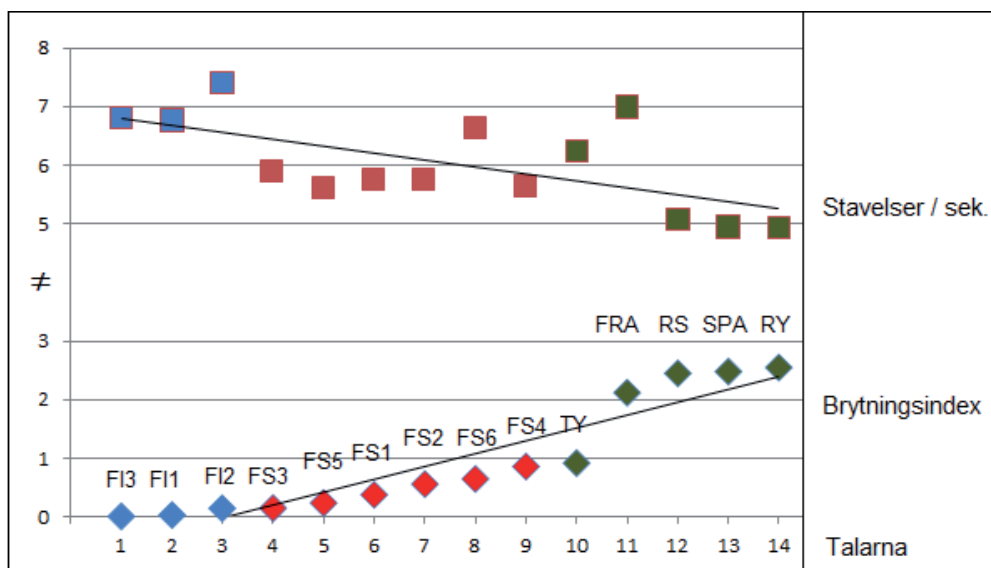
I de fall som segmentella avvikelser påträffas gränsar uttalet oftast till acceptabel idiolektisk eller regional variation inom finska, speciellt hos talarna med ett lägre index än 1,0. Fone-miska feluttal är sällsynta hos alla talare: att räkna fel i segment skulle resultera i relativt få iakttagelser (jfr metoden i Toivola, 2011; om olika typer av segmentfel i S2-uttal se Flege, 1988). T.ex. hos FS5, FS6 och TY kan jag inte ens efter noggrant lyssnande ange några målspråksavvikelser i segmenten, däremot i stavelselängderna och intonationen. Några segmentella brytningsdrag förekommer dock hos S2-talarna. RS uttalar /l/ och /s/ för ljust resp. för spetsigt, vilket antagligen beror på att han uttalar ljuden dentalt i stället för det alveolara uttalet i finska (jfr Suomi, Toivanen

& Ylitalo, 2008). Draget torde orsakas av interferens från talarens S1. Hos RS hörs vidare en inverkan från sverigesvenska i många av vokaler, främst i [i:], [y:], [e:] och [Y] (ljuden uttalas för spetsigt/slutet) samt i [a] (ljudet uttalas närmast som en främre vokal i vissa ord). Hos FRA och RY påträffas retroflexa/palataliserade /l/ i några ord (*sinulle (till dig)*, *aamulla (på morgonen)* och *loukkaantunut (skadad)* hos FRA, *sairaalaan (till sjukhuset)* och *autolla (med bil)* hos RY). Också detta drag kan antas komma från talarnas S1. RY uttalar vidare diftongen i *pian (snart)* icke-målspråkligt både vad gäller dynamiken, tajmingen och kvaliteten på diftongens slutvärde (mer [ɛ] än [a]). SPA har problem med /d/ som han uttalar som dental frikativa eller halv vokal i tre ord (*auto-onnettomuudessa (i en bilolycka)*, *kadulla (på gatan)*, *vauhdilla (med fart)*).

Taltempot är högre hos de infödda talarna än hos de allra flesta S2-talare (figur 5). Med tempot avses här antalet stavelser per sekund (st./sek.) i röstmeddelandet, vilket mått har räknats så att pauser och de mycket fåtaliga felsägningarna utelämnats. Parametern bör vara viktig för upplevt flyt. De infödda talarna har en hastighet på 6,99 st./sek. (en genomsnittlig stavelselängd på 143 ms.), medan taltempot hos de finlandssvenska talarna är 5,86 st./sek. (en genomsnittlig stavelselängd på 171 ms.). I procent är taltempot 16 % högre hos de infödda finnarna. TY har en hastighet på 6,25 st./sek. och FRA 6,99 st./sek. medan RS, SPA och RY uttalar c. 5 st./sek. (en genomsnittlig stavelselängd på 201 ms.). I procent har RS, SPA och RY c. 28 % lägre tempo än de infödda talarna. Den finlandssvenska talargruppen är relativt homogen med 5,59–5,88 st./sek. med FS6 som undantag med ett tempo på 6,62 st./sek. FS3 och FS5 har praktiskt taget samma tempo som FS4, även om FS4 hade ett signifikant högre brytningsindex än FS3 och FS5. Tempot hos de infödda talarna

ligger i linje med resultaten i tidigare studier (för en sammanställning av olika studier se Ullakonoja, 2011). S2-talarna har dock ett högre taltempo här än i många tidigare undersökningar (jfr t.ex. Toivola, 2011), vilket

bör förklaras av att de är så duktiga i finska. Sammantaget kan det konstateras att ett högre taltempo har ett samband med en högre grad av upplevd inföddlighet på gruppnivå, men sambandet gäller inte individuellt.

Figur 5. Taltempo och brytningsindex hos de 14 talarna. Tempot anges i den övre delen av figuren på skalan 5–8 stavelser per sekund. Brytningsindexet anges i den nedre delen av figuren på skalan 0–3. Tempot baserar sig på analys av röstmeddelandet. Längden på 67–112 stavelser per talare har mätts med ett genomsnitt på 92,6 stavelser per talare.

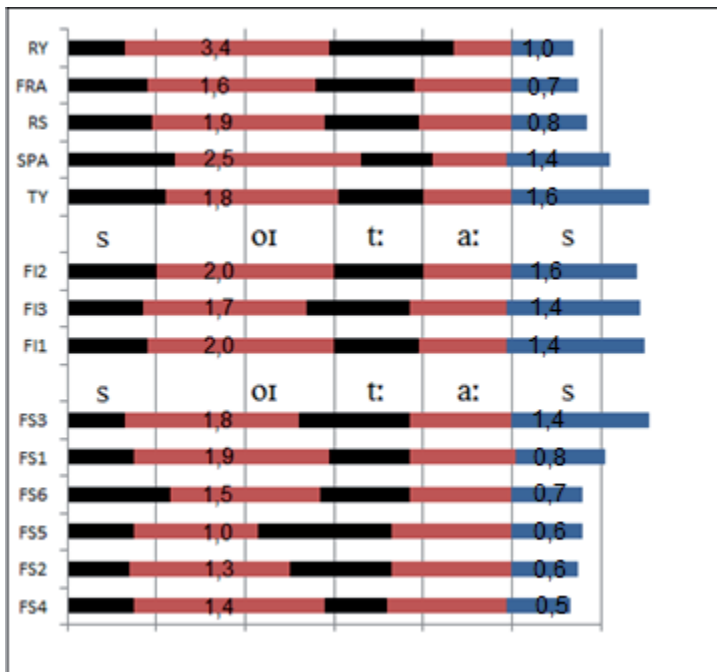
Taltempo varierar individuellt och situationellt hos infödda talare av varje språk och därför kan parametern enbart fungera som indikation på inföddhet. Däremot är de relativa stavelselängderna inom ordet förhållandevis okänsliga mot idiolektisk variation och mot skillnader i taltempo. Finska har ett komplicerat kvantitetssystem; t.ex. tvåstaviga ord har åtta möjliga kombinationer av korta och långa vokaler och konsonanter: /*tule, tulle, tulee, tullee, tuule, tuulle, tuulee, tuullee*/ är böjningsformer av verben *tuulla* (*blåsa*) och *tulla* (*komma*) (Ullakonoja & Kuronen, 2015). Alla åtta vokaler i finska kan förekomma som

korta och långa i betonade och obetonade stavelser. Därtill är kvantitetsoppositionen kort-lång icke-binär på fonetisk nivå: t.ex. de fonologiskt korta vokalerna i CVV.CV (*tuule*), CV.CV (*tule*), CV.C.CV (*tulle*) och CV.CV (*tule*) har fyra olika längder: mycket kort, kort, halvlång resp. lång (det sista lång mest dialektalt, Suomi m.fl., 2008). Denna typ av längdförhållanden är mycket svåra att tillägna sig för S2-talare – sannolikt det svåraste inlärningsmålet i finska oavsett inlärares S1. Också S2-talarna i den här studien har problem med längderna. I figur 6 visas segmentlängderna i *soittaa* *s-* i frasen *yritin*

soittaa sinulle (jag försökte ringa dig). Hos de infödda talarna förlängs det efterföljande ordets *sinulle* (dig) första ljud [s], vilket sker i finska när en vokal och en konsonant möts över en ordgräns eller inom ordet (om vissa morfologiska villkor uppfylls; Suomi m.fl., 2008). [s] är 1,4–1,6 gånger längre än [a:] i slutet av *soittaa* hos FI1, FI2 och FI3. Bara tre av S2-talarna har en målspråklig längd på [s] (FS3, TY och SPA, figur 6). Bortsett från FS3 har alla finlandssvenska talare [a:/s]-kvoter på 0,5–0,8.² Vidare avviker [oi] och [t:] i *soittaa* hos några finlandssvenskar från längdmönstret hos de infödda talarna. T.ex. hos FS5 är

[oi] lika långt som det finala [a:], medan [oi] hos de infödda talarna är 1,7–2,0 längre än det finala [a:]. [t:] är däremot relativt långt hos FS5 – något längre än [oi] – medan [t:] hos de infödda talarna är hälften så lång som [oi]. Sannolikt förklarar denna typ av små avvikelser svaren om svag brytning hos den finlandssvenska talargruppen. Hos RY och SPA finns avvikelser som är mer påtagliga. I *soittaa* har RY ett uttal [soit:a], en ordform som inte finns i finska. SPA förlänger visserligen [s] vid ordgränsen, men hans [oi] är för långt och [t:] för kort. Vid isolerat lyssnande är det svårt att höra vilken ordform SPA uttalar.

² I röstmeddelandet finns också en annan sekvens där konsonanten förlängs vid en ordgräns. I *toivottavasti saat* (förhoppningsvis får du) har de infödda talarna och FS3 en [i/s]-kvot på c. 1,5 medan de övriga fem finlandssvenska talarna har en kvot på 0,7–1,0.

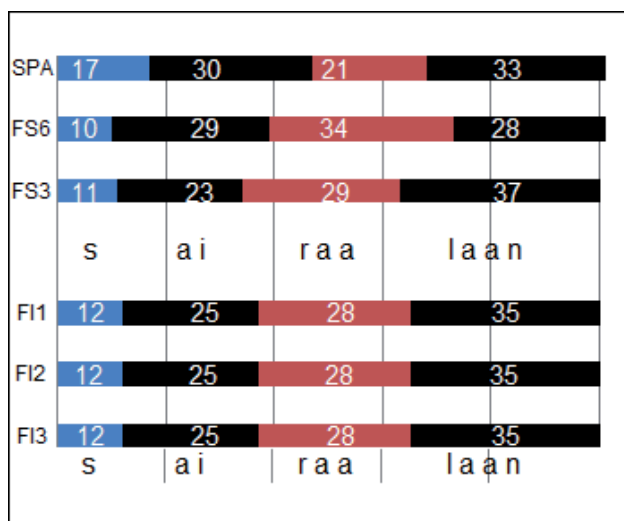
Figur 6. Segmentlängderna i *soittaa s(inulle)* (ringa dig). Hos FI1, FI2 och FI3 är det initiala [s] i *s(inulle)* c. 1,5 längre än det finala [a:] i *soittaa*. Bara FS3, TY och SPA har ett lika långt [s] som de infödda talarna. Vidare avviker [oi] och [t:] i *soittaa* hos några S2-talare från längdmönstret hos de infödda talarna.

I figur 7 visas segment-/stavselängderna i *sairaalaan* (till sjukhuset). Hos de infödda talarna är mönstret enhetligt: *-laan* är längre än *-raa-* som i sin tur är aningen längre än *-ai-*. FS3 har ett liknande mönster som de infödda talarna och hennes uttal av ordet låter också inföddlikt. Hos FS6 är *-raa-* längre än *-laan* medan *-ai-* är lika långt som *-laan*. Uttalet låter mer som *sairaalan* (sjukhusets) än *sairaalaan* (till sjukhuset). Liksom i *soittaa s-* är således uttalet hos FS3 inföddlikt, medan FS6 avviker från infött uttal. Vad gäller *sairaalaan* har FS6 också ett målspråksavvikande melodiskt drag genom att f0 tydligt stiger i ordets två första stavelser med en f0-topp på *-raa-*, inte på *sai-* som hos de infödda talarna och hos FS3. Liknande melodiska drag hos S2-talarna exemplifieras i figurerna 8–10.

Hos SPA är avvikelserna i *sairaalaan* återigen mer påtagliga än hos FS6. *-ai-* är längre än

-raa-, vilken stavelse är alltför kort. Hos SPA låter uttalet som *sairalan* eller *sairalaan*, båda ordformer som inte finns i finskan. Hos SPA skulle brytningen utan kontext kunna vara kommunikativt störande.

Också i ord- och frasintonationen har S2-talarna drag som bör bidra till upplevd brytning. Dragen förekommer i första hand i ord med tre eller fler stavelser, vilket torde bero på att långa ord är mer komplexa att processa än korta ord. Eftersom finska är ett agglutinerande språk, är långa ord högfrekventa och viktiga för målspråkligt uttal. I röstmeddelandet påträffas målspråksavvikande drag i många av de långa orden, bl.a. i *toivottavasti* (förhoppningsvis), *auto-onnettomuudessa* (i en bilolycka), *sairaalaan* (till sjukhuset) och *Vaasankadulla* (på Vasagatan). Nedan kommenteras melodiska drag i de tre förstnämnda av orden.

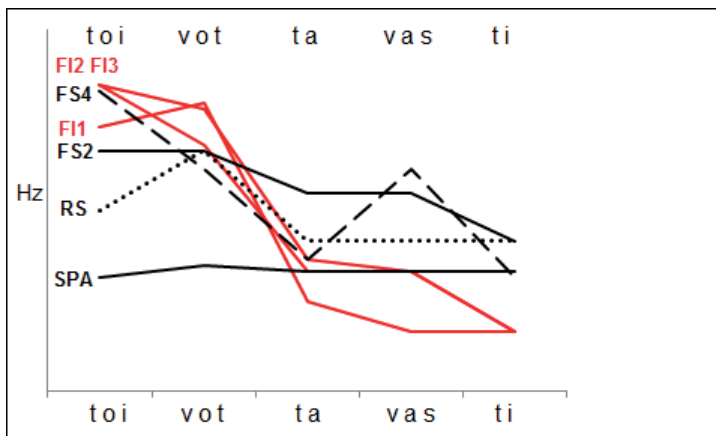

Figur 7. Segment/stavselängderna i *sairaalaan* (till sjukhuset). Hos de infödda talarna och FS3 är *-laan* längre än *-raa-* som i sin tur är något längre än *-ai-*.

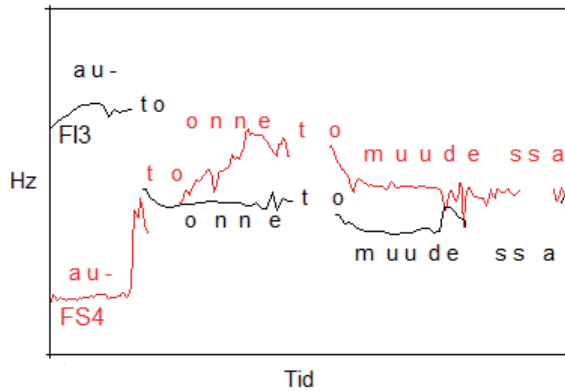
När ett ord inleder ett nytt yttrande eller en ny intonationsenhet (och är således i regel betonat i finska), har de infödda talarna en fallande melodi i ordet (*toi-vot-ta-vas-ti*, figur 8). Detta beror på att finska har initialbetoning med f_0 som betoningens viktigaste korrelat (Suomi, Toivanen & Ylitalo, 2003). Hos S2-talarna påträffas tre typer av avvikelser från S1-uttalet: i) melodiuppgångar i senare stavelser (FS4 i figurerna 8 och 9, RS i figur 8), ii) en monoton melodi (SPA i figur 8) och iii) endast svagt fallande melodi (FS2 i figur 8). Också här finns olika grader av brytning genom att ii) och iii) ju kan förekomma i S1-uttal om ordet är obetonat, medan i) är en ganska markant avvikelse från S1-uttal oavsett betoningsgrad. Som enstaka, isolerade företeelser skulle inget av dragen vara någon säker signal om S2-uttal. Dragen kan dock antas utgöra ett indicium på att talaren inte har finska som S1, i synnerhet när de förekommer upprepat och kombineras med andra drag lik-

som målspråksavvikande stavelslängder (jfr uttalet av *soittaa* hos RS och FS2, figurerna 10 och 6).

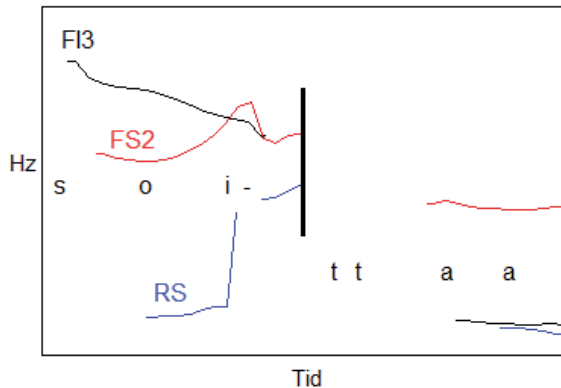
Också på frasnivån har S2-talarna melodiska och rytmiska drag som avviker från S1-uttal. Dragen liknar dem som förekommer på ordnivån: målspråksavvikande melodi-konturer, framför allt vid placeringen av f_0 -toppen/-topparna. Detta leder till för korta intonationsenheter. Draget kan exemplifieras av sekvensen *Eeva meni töihin minun autolla* (*Eeva åkte till jobbet med min bil*). Ett vanligt mönster i finska är att uttala sekvensen *EEva meni TÖIhin minun autolla* där de stora bokstäverna anger betonade stavelser med en f_0 -topp på (t.ex. FI3 uttalar frasen så). Hos S2-talarna förekommer andra mönster, bl.a. *eEva MEni töihin MInun autolla* (FS4:s uttal) samt *EEva meni TÖIhin MInun autolla* (FS1:s uttal). Framför allt det förstnämnda S2-uttalet låter främmande i den neutrala påståendesats som satsen är i röstmeddelandet.

Figur 8. f_0 i *toivottavasti* (saat viestini pian); förhoppningsvis (får du mitt meddelande snart). *toivottavasti* föregås av en paus, inleder en ny intonationsenhet och uttalas därför som betonat med en tydlig f_0 -topp i första stavelsen eller tidigt i andra stavelsen hos de infödda talarna.

Figur 9. f0 i auto-onnettomuudessa (i en bilolycka). F13 har fallande melodi med en f0-topp på initialstavelsern au-, vilket är typiskt för sammansättningarna i finska. FS4 har däremot en målspråksavvikande, tydligt stigande f0 (med c. 100 Hz) med en meloditopp på stavelsern -net-.

Figur 10. f0 i soittaa (ringa). F13 har fallande melodi i -oi- medan FS2 och RS har stigande melodi med en f0-topp i slutet av initialstavelsern. Den stigande konturen är antagligen påverkan från S2-talarnas förstaspråk (FS2: österbottnisk svenska, RS: centralsvenska) där f0-stigningen är typisk i betonade stavelser.

Analysen i avsnittet gör inte anspråk på att vara uttömmande vad gäller de olika prosodiska S2-dragen hos talarna här. En uttömmande analys skulle kräva att stavelselängderna i hela röstmeddelandet hos alla talare mäts och jämförs, likaså intonationen. En sådan analys skulle säkert avslöja några fler drag som präglar S2-finska. Jag vill dock hävda att de drag som beskrivs ovan avslöjar viktiga målspråksavvikelser hos S2-talarna här. Sammanfattningsvis visar analysen att i) taltempo tycks hänga ihop med upplevd inföddlighet,

ii) de flesta finlandssvenska talare saknar konsonantförlängning vid ordgräns, iii) de flesta S2-talare har melodiska drag som avviker från S1-uttal, iv) speciellt långa ord innehåller melodiska och durationella S2-drag samt v) de sista återstående brytningsdragen är snarare prosodiska än segmentella. Punkt v) tyder på att prosodin är svårare att tillägna sig än segmenten, vilket kan bero på att prosodiska drag sträcker sig över tid i talet och är därför svårare att processa än enskilda ljud.

5 AKUSTISK JÄMFÖRELSE AV DE FINLANDSSVENSKA TALARNAS UTTAL AV SVENSKA OCH FINSKA

Avslutningsvis ska jag jämföra de finlandssvenska talarnas uttal av finska och svenska. Syftet är att ta reda på om talarna ändrar sitt uttal vid språkbyte. Här bortser vi från de fonologiska förändringar som språkbytet medför (liksom *sje* och *tje* i svenska) och fokuserar på drag som har att göra med de övergripande inställningarna av artikulationsapparaten. Frågan handlar om huruvida talarna använder de supraglottala kaviteterna, ansatsröret, på olika sätt när de talar finska och svenska. För att komma åt detta analyseras formanterna 1, 2 och 3 (f1, f2 och f3) i sådana långa vokaler där skillnaden mellan finlandssvenskt och finskt uttal kan antas vara störst: [i:], [y:], [e:] och [u:] (Kuronen, 2000). Om talarna gör ändringar i ansatsrörets inställningar vid språkbyte, bör det synas tydligast i nämnda ljud. Därtill analyseras [ɥ:] (*stugan* osv.) och [ɛ:] (*mäta* osv.), vilka är dialektalt intressanta och viktiga vid jämförelse med talarnas finska. För att begränsa analysen och slippa könsnormalisera formantvärdena analyseras endast de fyra kvinnliga finlandssvenska talarnas uttal. Deras uttal jämförs med uttalet hos de två

kvinnliga finskspråkiga talarna. Antalet talare är naturligtvis för litet för att vi ska kunna säga något generellt om vokaluttalet i språken. Inomsystemisk jämförelse (=avstånden mellan vokalerna hos en och samma talare) och ändringar i avstånden vid språkbyte avslöjar dock idiolektiska drag hos tvåspråkiga talare av finska.

Formanterna mättes med bredbandsspektrogram med automatisk detektering. Ibland visade detekteringen uppenbart felaktiga värden och då mättes formanten manuellt i formantbandets vertikala mitt. Mätögonblicket var vokalens durationella mitt. Varje medelvärde i figurerna baserar sig på en mätning av 4–7 betonade allofoner, i de flesta fall 5–6 vokaler. Sammantaget har 265 vokaler analyserats: 130 svenska vokaler, 90 vokaler i finlandssvenskarnas finska och 45 vokaler i finnarnas finska. Cirka 80 % av ljuden förekom i talsatserna, resten i röstmeddelandet. Materialet har konstruerats så att den fonetiska kontexten i språken är så likvärdig som möjligt, ibland identisk (svenska: *Eva* – finska: *Eeva*; svenska: *Erik* – finska: *Eerik*). Nedan ges fem svenska och finska exempel-satser. Med understrykning anges den vokal i satsen som analyserats här.

1. *Erik* – kom hit!

2. Vill du ha mera te?

3. Den är så dyr.

4. Stugan ligger vid en sjö.

5. Orken sjnar snart!

Eerik – mene hiiteen!

Haluatko lisää teetä?

Se on niin tyyristä.

Tuukka muuttaa sinne järven rantaan.

Ole siinä – älä liiku!

I figur 11 visas de finlandssvenska talarnas f1 och f2 i svenska [i:], [y:], [e:], [ɥ:], [ɛ:] och [u:] samt i finska [i:], [y:], [e:] och [u:]. Alla talare gör en skillnad mellan [y:] i svenska och finska. Hos FS3 har [y:] 600 Hz högre f2 i svenska än i finska (2523 resp. 1904 Hz). Hos FS1 är skillnaden minst men ändå hörbar (c.

1 Bark för f2: 2685 Hz i svenska och 2378 Hz i finska). [y:] ligger mycket nära [i:] i talarnas svenska angående f1-f2. f3-skillnaden mellan [i:] och [y:] i finlandssvenska bör vara central genom att f3 genomsnittligt är c. 700 Hz högre i [i:] än [y:] (tabell 6). De finlandssvenska talarna gör praktiskt taget ingen skillnad mel-

lan svenska och finska [i:] (figur 11, tabell 6). Vad gäller [i:] och [y:] i finlandssvenska och finska ligger resultaten väl i linje med tidigare iakttagelser (Kuronen, 2000).

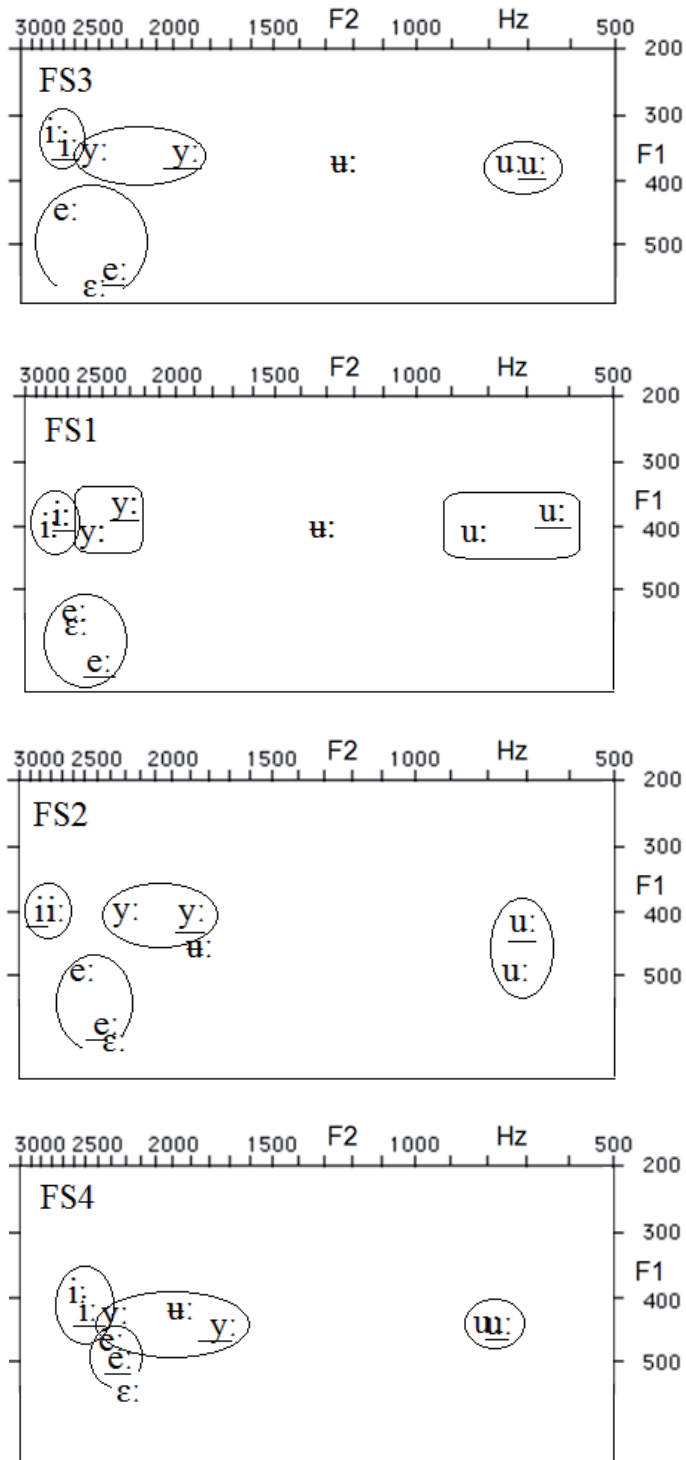
[e:] har c. 170 Hz högre f₂ i talarnas svenska än finska samtidigt som f₁ är c. 90 Hz högre i talarnas finska [e:] (tabell 6, figur 11). Här finns dock variation mellan talarna så att skillnaden mellan svenskt och finskt [e:] är störst hos FS3, mycket större än hos FS4. Således kan vi här se samma företeelse som i prosodin: FS4 har sådana svenska influenser i sitt uttal av finska som saknas hos FS3.

[u:] uttalas likadant i talarnas finska och svenska bortsett från FS1 som har ett mer perifert uttal i finska. Även om skillnaden är tydlig hos FS1 kan den bero på analysteknik och/eller tillfälligheter: [u:] är svärmätt p.g.a. tidvis sammansmältning av f₁ och f₂ till ett brett lägre formantband (F1'). Därför är det inte uteslutet att skillnaden i [u:] mellan FS1 och de tre övriga finlandssvenska talarna beror på tekniska detaljer vid formantmätningen.

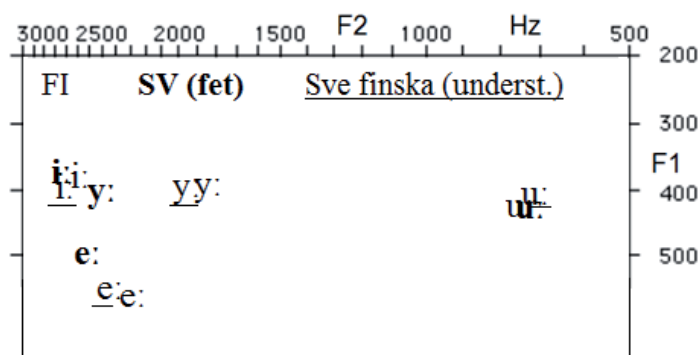
FS2, FS3 och FS4 gör en skillnad mellan [e:] och [ɛ:] i svenska (*meta-mäta*, figur 11). I standarduttal görs ingen skillnad utan båda vokaler uttalas som [e:] liksom FS1 gör (Figur 11, om standarduttal se Kuronen, 2000). Speciellt hos FS2 och FS3 är skillnaden tydlig genom att f₁ är 100–150 Hz högre i [ɛ:] än i [e:] och f₂ c. 200 Hz högre i [e:] än i [ɛ:]. Hos FS2 och FS3 är uttalet av det svenska [ɛ:] praktiskt taget identiskt med uttalet av talarnas finska [e:]: den betonade vokalen i *teetä* och *väder* uttalas likadant. FS2, FS3 och FS4 kommer från Karlebytrakten, och resultatet

tyder på att en skillnad mellan [e:] och [ɛ:] görs där. Även om talarna sade sig använda standarduttal i testet tycks de således ha kvar vissa drag från sin dialekt. Detta syns också vid uttalet av [ʉ:] (*fūl* osv.). FS2 och FS4 uttalar ljudet som en hög främre vokal, mycket likt talarnas [y:] i finska. FS3 och FS1 uttalar däremot *fūl* [ʉ:] som en hög centralvokal liksom ljudet uttalas i standardfinlandssvenska. Också FS2 och FS4 har en hög centralvokal som kort allofon av ljudet (*hund* osv.) Tidigare empiriska uppgifter om dialektal variation vid uttalet av [ɛ:] och [ʉ:] i finlandssvenska är knapphändiga. Leinonen (2010: 21) konstaterar att ”The merger (*mellan [e:] och [ɛ:]*, författarens anmärkning) has been part of the traditional dialects in the surroundings of Stockholm and is also found in Finland”. Hon nämner vidare att ”[...] some dialects in Finland are known from the literature [...] to lack the distinction between [ɛ:] och [e:], and both phonemes are pronounced [e:]” (Leinonen, 2010: 93).

Sammantaget visar analysen att i) [y:] och [ɛ:] ligger närmare [i:] i finlandssvenska än i finska, ii) därför förändrar de finlandssvenska talarna sitt uttal av [y:] och [ɛ:] vid språkbyte till finska samt iii) även om alla talare har liknande förändringar skiljer de sig åt så att FS3 förändrar sitt uttal mest och FS4 minst. Således kan vi konstatera om vokaluttal liksom om prosodin att FS3 har ett uttal som är likt uttalet hos de infödda finskspråkiga talarna, medan FS4 anpassar sitt uttal till finska i en mindre grad. Skillnaden bidrar sannolikt till talarnas olika brytningsindex.

Figur 11. Medelvärdena för f1 och f2 i svenska resp. finska hos de fyra kvinnliga finlandssvenska talarna (FS3 överst, FS4 nederst). Uttalet i finska är understruket. Medelvärdena baserar sig på en analys av 4–7 betonade allofoner, i de flesta fall 5–6 vokaler.

Figur 12. Medelvärdena för f1 och f2 i svenska resp. finska hos de fyra kvinnliga finlandssvenska talarna och hos de två kvinnliga finskspråkiga talarna. Tecknen med fet stil ger f1-f2-medelvärdet för [i:], [y:], [e:] och [u:] i svenska. De understrukna tecknen ger medelvärdet för de finlandssvenska talarnas [i:], [y:], [e:] och [u:] i finska. De finskspråkiga talarnas medelvärden för vokalerna ges utan fet stil och utan understrykning.

Tabell 6. Medelvärdena för f1, f2 och f3 i finlandssvenska (fyra talare), finska (två talare) och de finlandssvenska talarnas finska (fyra talare).

FINLANDSSVENSKA	f1	f2	f3
[i:]	385	2820	3659
[y:]	406	2481	2915
[e:]	493	2633	3311
[u:]	431	767	2823
[e:]	581	2485	3238
FINSKA	fi	f2	f3
[i:]	391	2692	3303
[y:]	401	1856	2609
[e:]	591	2316	3117
[u:]	428	772	2846
FS-TALARNAS FI.	fi	f2	f3
[i:]	395	2816	3478
[y:]	400	1996	2585
[e:]	576	2461	3234
[u:]	407	716	2827

6 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

I den här studien analyserades 11 inföddliknande S2-talares uttal av finska. Sex av talarna hade finlandssvenska som förstaspråk, medan fem talare hade sverigesvenska, tyska, franska, ryska resp. spanska som S1. Talarnas uttal analyserades med tre metoder: i) ett lyssningstest med finskspråkiga lyssnare (n=93), ii) författarens eget lyssnande av talmaterialet och iii) S2-talarnas uttal jämfördes akustiskt med uttalet hos talare med finska som S1 (n=3). Vidare undersöktes de finlandssvenska talarnas uttal av finska och svenska vokaler akustiskt. Undersökningen syftade till att besvara: i) anser finskspråkiga lyssnare att tvåspråkiga talare med finlandssvenska som S1 har en främmande accent i sin finska? ii) i vilken grad kan finskspråkiga lyssnare identifiera S2-talarnas förstaspråk? iii) vilka bakgrundsfaktorer påverkar graden av uppnädd inföddlighet hos talarna? iv) hurdana brytningsdrag har talarna i sin finska? samt v) hur förändrar de finlandssvenska talarna sitt uttal när de byter språk från finska till svenska?

Resultaten visar att de undersökta tvåspråkiga finlandssvenska talarna skiljer sig som grupp från de infödda finskspråkiga talarna och att många av de finlandssvenska talarna befinner sig på gränsen mellan uppfattbar och icke-uppfattbar brytning. Genomsnittligt var de finlandssvenska talarnas brytningsindex signifikant högre än de finskspråkiga talarnas index. Individuella skillnader inom den finlandssvenska talargruppen var dock tydliga: två av talarna var närmast helt inföddlika, resten bröt mycket svagt. De finlandssvenska talarnas dialektala bakgrund i svenska syntes i viss mån i några talares uttal av finska.

De fem övriga S2-talarna med ett annat S1 än finlandssvenska hade en tydligare brytning än finlandssvenskarna trots att deras munt-

liga färdighet i övrigt inte verkade vara sämre. Startåldern för S2-inläring tycks förklara skillnaderna mellan de två S2-talargrupperna, men det fanns också andra faktorer som kan antas påverka graden av inföddlighet, tydligast användningsgraden av finska efter barndomen. Att startåldern är av stor betydelse för S2-uttalets inföddlighet ligger i linje med tidigare studier (Abrahamsson & Hyltenstam, 2006; Flege, Munro & MacKay, 1995), och också användningsgraden av S2 har konstaterats korrelera med brytningsgraden (Purcell & Suter, 1980).

Lyssnarna hade svårt att identifiera S2-talarnas förstaspråk. Den sverigesvenske talaren identifierades som sverigesvensk i 39 % av svaren, den ryske talaren som ryss i 36 % av svaren och de finlandssvenska talarna som finlandssvenskar i 27 % av svaren (procentalen är räknade från de 62 % av lyssnarna som besvarade frågan om talarens S1). Finlandssvenskarna föreslogs ha estniska som S1 i 38 % av svaren. Detta kan bero på melodiska likheter mellan österbottnisk svenska och estniska, främst stigande ordintonation (förekom här, om estniska se Asu, 2004). Spanska som S1 identifierades mycket dåligt, tyska och franska praktiskt taget inte alls. Detta kan bero dels på att finskspråkiga lyssnare inte har någon större vana av att höra spanjorer, tyskar och fransmän tala finska, dels på att S2-talarna i den här studien bröt så lindrigt. Finskspråkiga lyssnares identifikation av S2-talarnas förstaspråk har mig veterligt inte testats tidigare. Studier med sverigesvenska lyssnare kan dock tolkas som att ju mer bekant brytningstypen är, desto bättre är identifieringen: finsk brytning av sverigesvenska tycks identifieras allra bäst, men även tysk och amerikansk brytning identifieras relativt väl (Cunningham-Andersson & Engstrand, 1988; Boyd m.fl., 1999). Också i den här undersökningen var identifikationen bättre för de mer bekanta brytningarna (svenska och

ryska) än för de mer obekanta brytningarna (tyska, franska och spanska). Tidigare studier visar att lyssnare med mycket stor säkerhet identifierar vissa brytningstyper och/eller accenter av amerikansk engelska, men då har det oftast varit fråga om identifiering av olika accenttyper liksom afroamerikanska och latinoamerikanska, inte om S1-identifiering (se t.ex. Purnell, Idsardi & Baugh, 1999).

Segmentella brytningsdrag var relativt lindriga och sällsynta hos S2-talarna, medan stavelselängderna och melodin präglades av målspråksavvikande drag – också hos många av de finlandssvenska talarna. Detta tyder på att det främst är i prosodin som de sista återstående brytningsdragen finns hos nästan inföddlika S2-talare av finska. De relativa stavelselängderna i ordet uppvisade små skillnader mellan S2-talarna och de infödda finnarna. Också i intonationen fanns S2-drag som avviker från målspråket. Framför allt långa ord (med tre eller fler stavelser) medförde problem för S2-talarna, vilket antagligen beror på att långa ord är mer komplexa att processa än korta ord. Tidigare studier visar att finlandssvenska talare kan ha ett för vårdat uttal av finska dels morfologiskt, dels fonetiskt (Tandefelt, 2001; Kuronen, 2014), vilket i den här studien kan antas ha återspeglat sig i det något lägre taltempot hos finlandssvenskarna jämfört med de infödda finskspråkiga talarna.

De finlandssvenska talarna ändrade sitt vokalluttal vid språkbyte från svenska till finska. Förändringen gällde [y:] och [e:] som uttalades mindre perifert i talarnas finska. Det fanns dock individuella skillnader så att talaren med lägst brytningsindex bland finlandssvenskarna (FS3) hade likadana avstånd mellan sina vokaler som de finskspråkiga talarna, medan talaren med högst brytningsindex (FS4) anpassade sitt uttal till finska i en mindre grad. En liknande skillnad mellan FS3 och FS4 fanns också i prosodin, och därmed kan den akustiska analysen påstås förklara varför

olika finlandssvenska talare upplevdes olika av de finskspråkiga lyssnarna.

Undersökningens största bidrag torde vara den nya information som den ger om inföddliknande S2-talares uttal av finska, och kanske också om de mest motståndskraftiga brytningsdragen i andraspråksuttal i ett vidare perspektiv. Att prosodi orsakar mer problem än segment är kanske inte så överraskande (framför allt i finska med dess komplexa kvantitetssystem), men det finns relativt få tidigare studier med ett likadant helhetsgrepp där resultatet framkommit. Det som återstår att undersöka är brytningsdragets relativa fonetiska betydelse för finskspråkiga lyssnare. Det är dock svårt att göra med större precision än här p.g.a. att talet består av så många samtidiga prosodiska och segmentella drag.

Tidigare studier visar att lyssnarnas attityder mot S2-talare påverkas av brytningsgraden, t.ex. talarnas yrkeskompetens kan värderas baserat på uttalet (Boyd m.fl. 1999; Boyd & Bredänge, 2013). Vilken påverkan brytningen har för S1-lyssnarnas talarupplevelse undersöktes inte här, men finlandssvenska talares brytning av finska vore ett intressant studieobjekt: har brytningen betydelse för lyssnarnas attityder, hurdan i så fall?

Grammatik och ordförråd beaktades inte i den här undersökningen, men dessa faktorer betydelse för upplevd brytning kan vara viktig. Om materialet hade bestått av fritt tal och inte av uppläsning av ett röstmeddelande som nu, hade det också kunnat påverka resultaten – på vilket sätt är svårt att säga.

Vad gäller resultatens implikationer för inlärning och undervisning av S2-finska kan jag konstatera två saker: den typ av brytning som de mest inföddliknande talarna har är säkert mycket svår att bli av med, men vi kan anta att vissa av S2-talarna med höga brytningsindex kunde dra nytta av feedback och uttalsövningar med fokus på stavelselängder.

LITTERATUR

- Abrahamsson, N. & Hyltenstam, K. (2004). Mognadsbegränsningar och den kritiska perioden för andraspråksinläring. I: K. Hyltenstam & I. Lindberg (red.) (s. 221–258), *Svenska som andraspråk*. Lund: Studentlitteratur.
- Abrahamsson, N. & Hyltenstam, K. (2006). Inlärningsålder och uppfattad inföddhet i andraspråket. I: *Nordand 1(1)* (s. 9–35). Bergen: Fagbokforlaget.
- Aho, E., (2010). *Spontaanin puheen prosodianen jaksottelu. PIC Monographs 6* (ed. J.-O. Östman). Nykykielten laitos, Helsingin yliopisto.
- Aho, E. & Toivola, M. (2008). Venäläisten maahanmuuttajien suomen prosodiasta. I: *Virittäjä 1*, 3–23.
- Aho, E., Toivola, M., Karlsson, F. & Lennes, M. (2016). Aikuisten maahanmuuttajien suomen ääntämisestä. I: *Puhe ja kieli*, 36.
- Asu, E.L. (2004). The intonation of Saaremaa Estonian: in search of Swedish influence. I: *Proceedings, FONETIK 2004, Dept. of Linguistics, Stockholm University*. s. 44–47.
- Birdsong, D. (2005). Interpreting age effects in second language acquisition. I: J. Kroll & A. De Groot (eds.), *Handbook of Bilingualism: Psycholinguistic Perspectives* (s. 109–127). Cambridge: Cambridge University Press.
- Boersma, P. & Weenink, D. (2016). *PRAAT: Doing phonetics by computer*. [Computer program] <http://www.praat.org> Amsterdam: University of Amsterdam.
- Boyd, S., Abelin, Å. & Dorriots, B. (1999). Attitudes to foreign accents. I: *Proceedings from Fonetik 99, GPTL 81*. Göteborg.
- Boyd, S. & Bredänge, G. (2013). Attityder till brytning – exemplet utländska lärare i svenska skolor. I: K. Hyltenstam & I. Lindberg (red.), *Svenska som andraspråk – forskning, undervisning och samhälle* (s. 437–458). Lund: Studentlitteratur.
- Cunningham-Andersson, U. & Engstrand, O. (1988). Which foreign Accents can Swedes identify? I: *Working Papers 34. Papers from the Second Swedish Phonetics Conference held at Lund, May 5–6 1988* (s. 28–33). Lund University: Department of Linguistics.
- Derwing, T. & Munro, M. (2015). *Pronunciation Fundamentals. Evidence-based perspectives for L2 teaching and research*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Flege, J.E. (1988). The production and perception of foreign language speech sounds. I: H. Winitz (ed.), *Human Communication and Its Disorders, A Review 1988* (s. 224–401). Norwood, N.J.: Ablex.
- Flege, J.E. (1999). Age of learning and second language speech. I: D. Birdsong (ed.), *Second Language Acquisition and the Critical Period Hypothesis* (s. 65–99). Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum.
- Flege, J.E., Munro, M. & MacKay, I. (1995). Factors affecting degree of perceived foreign accent in a second language. I: *Journal of the Acoustical Society of America*, 97, 3125–3134.
- Ivars, A.-M. (2015). *Dialekter och småstadsspråk. Svenskan i Finland i dag och i går I:1*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Kolu, J. & Kuronen, M. (2015). Vokalerna /y/ och /a/ vid kodväxling hos Haparandaungdomar. I: M. Forsskahl m.fl. (red.), *Svenskan i Finland 15* (s. 156–172). Tampere: Tampere University Press.
- Kuronen, M. (2000). *Vokaluttalets akustik i sverigesvenska, finlandssvenska och finska. Studia philologica jyvaskyläensia 49*. Jyväskylä: Jyväskylä universitet.
- Kuronen, M. (2014). Bryter finlandssvenskarna när de talar finska? I: *Folkmålsstudier 52. Meddelanden från föreningen för nordisk filologi* (s. 76–106).
- Kuronen, M. (2015). Tonaccenterna i avancerade finska inlärares svenska – en akustisk studie. I: *Nordand 10 (1)*, (s. 53–80). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kuronen, M. & Leinonen, K. (2011). *Historiska och nya perspektiv på svenskan i Finland*. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Leinonen, A. (2015). ”*Riittää kun saa selvää*”: vieraalla aksentilla tuotettu suomi nuorten arvioimana. *Jyväskylä studies in humanities 275*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Leinonen, T. (2010). *An Acoustic Analysis of Vowel Pronunciation in Swedish Dialects*. Groningen: s.n.

- Lenneberg, E.H., Chomsky, N., & Marx, O. (1967). *Biological foundations of language*. London: John Wiley & Sons.
- Munro, M. & Mann, V. (2005). Age of immersion as a predictor of foreign accent. I: *Applied Psycholinguistics*, 26, 311–341.
- Oyama, S. (1976). A sensitive period for the acquisition of a non-native phonological system. I: *Journal of Psycholinguistic Research*, 5, 261–284.
- Piske, T., MacKay, I. & Flege, J. (2001). Factors affecting degree of foreign accent in an L2: A review. I: *Journal of Phonetics* 29, 191–215.
- Purcell, E. & Suter, R. (1980). Predictors of Pronunciation Accuracy: A Reexamination. I: *Language Learning* 30, 271–287.
- Purnell, T., Idsardi, W. & Baugh, J. (1999). Perceptual and Phonetic Experiments on American English Dialect Identification. I: *Journal of Language and Social Psychology*, 18, 10–30.
- Seliger, H., Krashen, S. & Ladefoged, P. (1975). Maturational constraints in the acquisition of a native-like accent in second language learning. I: *Language Sciences*, 36, 20–22.
- Selinker, L. (1972). *Interlanguage*. I: *IRAL*, 10, 209–231.
- Suomi K., Toivanen J. & Ylitalo, R. (2003). Durational and tonal correlates of accent in Finnish. I: *Journal of Phonetics* 31, 113–138.
- Suomi, K., Toivanen, J. & Ylitalo, R. (2008). *Finnish sound structure. Phonetics, phonology, phonotactics and prosody*. *Studia humaniora Ouluensia* 9. Oulu.
- Tandefelt, M. (2001). Finländsk tvåspråkighet. I: *Forskningsrapporter från Svenska handelshögskolan* 53. Helsingfors: Svenska handelshögskolan.
- Toivola, M. (2011). *Vieraan aksentin arvioiminen ja mittaaminen Suomessa*. Helsinki: Unigrafia.
- Ullakonoja, R. (2011). *Da. Eto vopros! Prosodic development of Finnish students' read-aloud Russian during study in Russia*. *Jyväskylä Studies in Humanities* 151. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Ullakonoja, R. & Kuronen, M. (2015). Young Russian immigrants' segmental duration and length in Finnish. I: *Proceedings of ICPHS, Glasgow, 2015*.

NATIVE-LIKE L2 SPEAKERS' PRONUNCIATION OF FINNISH

Mikko Kuronen, University of Jyväskylä

In this study 11 native-like speakers' pronunciation of L2 Finnish was analysed. Six of the speakers had Finland-Swedish as L1, five speakers had Sweden-Swedish, German, French, Russian and Spanish as L1, respectively. The pronunciation was analysed through a listening test with Finnish-speaking listeners (n=93), and acoustically so that the L2 speakers' pronunciation was compared with L1 speakers of Finnish. Further, the Finland-Swedish speakers' pronunciation of Swedish and Finnish was compared. The results show that the Finland-Swedish speakers differ as a group from both the native speakers of Finnish and from the speakers with other L1 than Finland-Swedish. Most of the Finland-Swedish speakers had a very slight accent in their Finnish. Syllable lengths and intonation in long words caused most problems for the L2 speakers. In general, the listeners recognized L2 speakers' L1 quite poorly, e.g. the Finland-Swedish speakers' L1 was most often presumed to be Estonian. There was a clear relation between the starting age of L2 learning and the speaker's native-likeness, but also the amount of L2 use seemed to be a clarifying factor for individual differences between the speakers.

Keywords: bilingualism, Finland-Swedish, Finnish, learning, L2 pronunciation

SYNTYPERÄISEN KALTAISTEN S2-PUHUJIIEN SUOMEN ÄÄNTÄMISESTÄ

Mikko Kuronen, Jyväskylän yliopisto

Tutkimuksessa analysoidaan 11 syntyperäisen kaltaisen S2-puhujan suomen ääntämistä. Kuudella puhujista äidinkieli on suomenruotsi, viidellä puhujalla ruotsinruotsi, saksa, ranska, venäjä tai espanja. Puhujien ääntämistä tutkittiin havaintokokeessa (n=93 suomalaista kuulijaa) sekä akustisesti vertaamalla puhujien ääntämistä suomalaisiin puhujiin. Lisäksi verrattiin suomenruotsalaisten puhujien suomen ja ruotsin ääntämistä. Tulokset osoittavat, että suomenruotsalaiset puhujat eroavat ryhmänä suomalaisista ja tämän tutkimuksen muista S2-puhujista. Useimmat suomenruotsalaiset mursivat hyvin heikosti. Tavukestot ja intonaatio pitkissä sanoissa aiheuttivat eniten ongelmia S2-puhujille. Yleisesti ottaen kuulijat eivät tunnistanee kovin hyvin puhujien lähtökieltä, esim. suomenruotsalaisten lähtökielen arveltiin useimmiten olevan viro. Suomen oppimisen aloitusiällä ja syntyperäisen kaltaisuudella oli vahva yhteys, mutta myös suomen kielen käytön määrä tuntui selittävän monia puhujakohtaisia eroja.

Avainsanat: kaksikielisyys, oppiminen, suomenruotsi, suomi, S2-ääntäminen